

nic neměl a marně sliboval, že pošle kartoun, jakmile dojde k Zambezi. Jeho pokusy byly neúspěšné.

Podářilo se mu alespoň v získat nosiče na cestu k Zambezi. Výpravu nyní doprovázelo jedenáct Matoků, které chtěl Holub využít pro přepravu kůží, které získá cestou. Kromě toho měli pomoci členům expedice při náporech zimnice, proti které Holub neměl léky. Záchvaty střídavě sužovaly všechny Evropany, nejsilněji se však projevovaly u Leeba a Rosy. U ní dokonce trvaly až osm hodin.

V Mo-Ponde také všichni získali obuv. Jednalo se o boty, které Holub rozdal nosičům před cestou na sever. Bylo je však třeba upravit a zhotovit z nich jakési sandály, protože nohy všech členů výpravy byly plné vředů.³²

Další dva týdny výprava postupovala k řece Čobe a do Gazunguly dorazila 23. srpna 1886. Holub později přirovnal příchod své zubožené výpravy k návratu francouzských vojáků z Ruska po porážce Napoleona r. 1812. *Vychrtlé a zmořené postavy naše, žlutošedá pleť obličejů, způsobená vlivem bahenní zimnice, místo oděvu na těle hadry, které sotva pokrývaly nahotu naši a hrozný stav bolavých nohou – vše to nehrubě se shodovalo s důstojností, jaké domorodci tito u ostatních Evropanů byli uvykli.*³³

V Gazungule se Holub dozvěděl, co následovalo po úniku jeho výpravy z Galulongy. Mrtvému Söllnerovi Mašukulumbové uřízli hlavu a zavěsili ji na strom k ostatním válečným „trofejím“. Při rabování tábora se dostali k nejrůznějším chemikáliím, lékům a také prostředkům pro preparaci zvířat. V domnění, že se jedná o kouzla, je mnoho Mašukulumbů požilo a otrávil se. Zavládlo mezi nimi přesvědčení, že všechny Holubovy věci jsou očarované, a snažili se proto přes Mo-Panzu zbývající věci Holubovi vrátit. Avšak i náčelník Matoků se obával takové předměty přijmout a Mašukulumbů od sebe vyhnal. Tím byla zmařena poslední naděje na záchranu Holubových deníků.

Právě jejich ztrátu vnímal Holub nejcitelněji. *V těchto 32 dennících obsaženy byly poznámky a vysvětlivky k obsáhlým sbírkám a knihy tyto byly mi kromě družiny na výpravě nejlepšími přáteli. Do dne 2. srpna, kdy na nás učiněn zmíněný útok, obsahovaly na 2.000 stránek hustě popsaných a na 700 výkresů, vůbec veškerý vědecké výsledky této cesty...*³⁴

Holubovi se podařilo zachránit pouze patnáct z dvaatřiceti deníků a vědeckých zápisníků. Dnes si již těžko dokážeme představit, co v té době prožíval. Jen těžko také chápeme, že se vůbec odvážil vydat

Některé ze zachráněných deníků Dr. Emila Holuba.